

ního. Nemůže tedy soud ani tehdy, zjistí-li během procesu proti společnosti dráhy nedostatky disciplinárního řízení, k této okolnosti přihlížeti (rozh. nejv. soudu ze dne 11. října 1888 č. 10.767). V disciplinárních záležitostech zřízenců podniku soukromé dráhy mají strany právo stěžovati si na železniční ministerstvo jen do nálezů generální inspekce rakouských drah, avšak nikoli též do trestního nařízení ředitelství dráhy; neníť úkolem úřadů správních, aby poskytovaly osobám, jež jsou v soukromoprávním svazku služebním, ochrany a pomoci vůči jich službodárcům. Při otázce, je-li v daném případě vůbec příslušnost správních úřadův odůvodněna, má vždy nadřízený úřad právo, aby dbal zákonité příslušnosti z úřední povinnosti (rozh. správ. soudu ze dne 9. října 1890 č. 3098).

Soudní úřady nejsou povolány, by přezkoumávaly disciplinární nálezy železničními správami na jich zřízence vynesené. Také zřízenec dráhy disciplinární cestou propuštěný má nárok, aby se mu vydalo služební vysvědčení za trvání jeho služební doby a o jeho upotřebitelnosti. Příslušní jsou soudové, by o tom rozhodovali. Vydání vysvědčení nelze učiniti závislým na předchozím zapravení pohledávky, železniční správě prý příslušející proti zřízenci (rozh. nejv. soudu ze dne 13. října 1891 č. 6783).

Tresty důchodkové viz P ř e s t u p k y d ů c h o d k o v é a Z á k o n t r e s t n í d ů c h o d k o v ý.

Trh čili koupě (Smlouva trhová).

O trhu jedná jednak obecný občanský zákonník, jednak zákonník obchodní. Onen vřadí trh mezi smlouvy jakožto smlouvu trhovou ve 24. hlavě II. dílu o. o. z. (§§ 1053—1089), tento pokládá trh za obchod ve 2. titulu IV. knihy obch. z. (čl. 337—359).

A. Trh v právu občanském.

I. Pojem a právní povaha trhově smlouvy.

Trh jest smlouva, kterou předává se jistá věc (předmět trhu) jinému za určitou summu peněz (trhovou cenu) (§ 1053 o. o. z.). Trh liší se od směny (viz čl. Směna) tím, že při této předává se smlouvou věc za jinou věc (§ 1045 o. o. z.). Trhová smlouva i směna jsou smlouvy na základě shodné vůle uzavřené (smlouvy konsensuální). Jsou tudíž obě tituly pro nabytí vlastnictví. Vlastnictví nabývá se teprve odevzdáním předmětu trhového. Až do odevzdání podrží vlastnictví prodatel (§ 1053 o. o. z.); prodá-li tudíž prodatel a odevzdá-li zároveň již prve prodaný předmět někomu třetímu, přechází na tohoto vlastnictví (§§ 430 a 440 o. o. z.) a dřívější kupce má toliko na svého smluvníka právo na náhradu škody. Před odevzdáním nevzchází kupci ze smlouvy trhově ještě žádné věcné právo ku koupené věci, nýbrž on nabývá toliko osobního práva, aby mu koupený předmět byl odevzdán, splní-li smluvené podmínky. Toto právo z koupě může od kupce, jako zcizitelné právo (§ 1393 o. o. z.) třetí osobě býti postoupeno a může též dle § 448 o. o. z. v zástavu býti dáno, jakož i do kněh vloženo (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 1575). Vkladem do kněh nezmění se právo to ve právo věcné, nýbrž docílí se pouze toho, že může býti též vůči příštímu držiteli vykonáno (§§ 1070 a 1095 o. o. z.).

II. Náležitosti trhově smlouvy jsou:

1. Svolení kupujícího i prodatele, které dle smluvních zásad posuzovati dlužno (§§ 861, 869 o. o. z. a j.). Viz čl. Smlouvy.

2. Věc, která se má zciziti, nesmí býti z obchodu vyloučena; její plnění musí býti možným a dovoleným (§ 355, §§ 878 až 880 o. o. z.).

Předmětem tržové smlouvy mohou býti věci hmotné i nehmotné, dle druhu neb individuálně určené, hromadné neb jednotlivé. Při prodeji práv platí ustanovení §§ 1392—1399 o. o. z. Též živnostenská práva a průmyslové výsady mohou býti zcizeny v mezích politickými zákony vytčených. Eskomptování směny jest koupí směnečných nároků (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 1413). Při prodeji hromadné věci dlužno rozeznávati, zdali cena určuje se za celek úhrnkem (§§ 930 a 1049 o. o. z.) aneb podle míry; v tomto posledním případě musí se kupní předmět zjistiti odměřením, odpočítáním neb odvážením (viz čl. Věci hromadné). Koupě dědictví upravena jest v §§ 1278—1283 o. o. z. (viz čl. Prodej dědictví). Byl-li předmět trhu určen alternativně, platí předpisy §§ 906 a 907 o. o. z. Jestliže prodaná věc v době uzavření smlouvy více neexistuje, pokládá se smlouva pro nedostatek předmětu tržového za neuzavřenou a prodatel práv jest ze správy (§ 923 o. o. z.). Rovněž pokládá se smlouva za neuzavřenou dle analogie § 1048 o. o. z., když prodaná věc pod polovici ceny zkázu vzala, a prodatel práv jest ze správy jak v tomto případě tak i tehdy, když věc jen málo byla poškozena (§ 923 o. o. z.). Též věci budoucí, jež se teprve očekávají, mohou býti předmětem koupě (viz odst. C č. 4). Prodej cizí věci jest platným (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« 7804), avšak prodatel, jenž cizí věc jako svou zcizuje, práv jest ze správy (§ 923 o. o. z.). Svou vlastní věc nemůže ve smyslu kupní smlouvy nikdo koupiti, třebaš i nevěděl, že věc ta patří jemu.

3. Zákonné náležitosti tržové ceny:

a) Tržová cena musí býti stanovena v hotových penězích a nesmí býti ani neurčitou ani nezákonnou (§ 1054 o. o. z.). Bylo-li zboží a cena určena, jest tržová smlouva hotova (roz. nejv. dv. sb. »Gl. U.« č. 3079). Tržová smlouva (písemná), ve které nepojmenovaná kupní cena jest kvitována, jest neplatnou (roz. nejv. s. dv. sb. »Gl. U.« č. 2143). Bylo-li zboží přijato bez určení ceny, může tato stanovena býti přísežným odhadem prodatele (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 2476, 6451, 8740). T. zv. klíčné jest přídavkem ku tržové ceně (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« 7963). Hotovými penězi nerozumí se pouze kovová mince a papírové peníze, nýbrž též cenné papíry (státní papíry, akcie), pokud ovšem jen dle určité hodnoty a kursu se vydávají a přijímají. Vyplacení tržové ceny může býti v akciích umluveno (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 8861). Plní-li se kupní cena z části v hotových penězích, z části v jiných věcech, jest rozhodným, zdali hodnota peněz ostatní věci převyšuje neb naopak. V onom případě jest smlouva trhem, v tomto směnou, při stejné hodnotě věcí jest smlouva trhem (§ 1055 o. o. z.).

b) Tržová cena musí býti určitá (§ 1056 o. o. z.). Obyčejně ji stanoví strany samy. Tyto mohou však stanovení ceny přenechati určité osobě třetí, buď fysické nebo právnické. Pakliže tato v ustanovené době ničeho neudá, aneb jestliže v případě, že doba ustanovena nebyla, některá strana před určením ceny odstoupiti chce, pokládá se smlouva za neuzavřenou (§ 1056 o. o. z.) (viz čl. Obligace alternativní). Též hodnota, která byla již dříve smluvna, může býti měřítkem ceny. Byla-li umluvena řádná cena tržní, míní se tím prostřední tržní cena v místě a čase, kde

a kdy smlouva musí býti splněna (§ 1058 o. o. z.). Nedá-li se zjistiti cena dříve umluvená, aneb ukáže-li se, že tehdy žádná cena nebyla zapravena, pokládá se smlouva za neuzavřenou (§ 1053 o. o. z.). Tržní cenou míní se ta cena, která stanovena jest poměrem poptávky k nabídce, aniž by se předpokládalo skutečné odbývání trhu v užším smyslu. Přenechává-li se stanovení ceny prodávajícímu nebo kupujícímu (jednateli), dlužno tu rozuměti cenu tržní (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 4588).

c) Tržní cena nesmí býti protizákonnou. Je-li zboží podrobena sazbě, jest každá vyšší cena protizákonnou, a kupující může i za sebe menší poškození žádati za náhradu u politického úřadu (§ 1059 o. o. z.).

III. Povinnosti prodávajícího.

Prodávající jest povinen věc až do odevzdání pečlivě uschovati, a ji kupujícímu odevzdati tak, jak bylo umluveno (§ 1047 o. o. z., § 1061 o. o. z.). Prodávající jest tudíž povinen odevzdati kupci prodanou věc podle úmluvy se všemi částmi a příslušenstvím, v pravý čas a v tom stavu, v jakém byla při uzavření smlouvy. Nesplní-li tuto svou povinnost, ručí kupci za škodu a ušlý zisk (§ 1047 o. o. z.). Prodávající ručí za nemožnost plnění věc toliko, lze-li mu přičítati vinu (ku př. prodal-li ji třetí osobě), nikoli též za pouhou náhodu (ku př. byla-li mu bez viny jeho uzmuta neb ztratila-li se) (§ 1311 o. o. z.). Závazek prodávajícího pro nesplnění vztahuje se též na ušlý zisk (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 1060). Prodávající nesmí po uzavření smlouvy věc novými břemeny obtížiti. Povinnost jeho ku správě ohledně břemen již stávajících řídí se dle § 928 o. o. z. Prodávající není práv ze zástavního práva, které proti němu dobyt bylo teprve po prodeji před vkladem kupujícího.

IV. Povinnosti kupujícího.

Kupující jest povinen věc ihned aneb ve smluveném čase převzít, zároveň však též trhovou cenu vyplatiti, jinak není prodávající povinen věc mu vydati (§ 1062 o. o. z.). Též ohledně převzetí trhového předmětu platí předpisy § 1047 o. o. z. jak při trhu, tak i při směně. Dle § 1052 o. o. z. musí při směně ten, jenž o vydání usiluje, závazek svůj splniti aneb býti hotov k plnění. To platí též o prodávající a kupující. Exceptio non adimpleti contractus přísluší kupujícímu až ku vložení do knih (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 2979). Též kupující může podle § 1062 o. o. z. za vydání koupeného předmětu zpravidla teprve tehdy žádati, když zároveň trhovou cenu hotově vyplatil. Je-li prodávající s přijetím tržové ceny v prodlení, může ji kupující dle § 1425 o. o. z. k soudu složiti. Tvrdí-li kdo třetí, že je vlastníkem věci, nemůže kupující cenu trhovou (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 1390) sobě ponechati, ani po případě k soudu ji složiti (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 6651). Dodávatel jest oprávněn další dodávání zastaviti pro nezaplacení posavadních dodávek (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 10.090). Výjimka ze zásady § 1062 o. o. z. nastává tehdy, byla-li věc kupujícímu od prodávajícího odevzdána, aniž byl tento kupní cenu obdržel; v tomto případě prodána jest věc na úvěr, a vlastnictví k ní přechází ihned na kupujícího (§ 1063 o. o. z.) (viz čl. Koupě na úvěr).

V. Přechod nebezpečí a užitku trhového předmětu.

Ohledně nebezpečí a užitku koupené ale ještě neodevzdané věci platí dle § 1064 o. o. z. tytéž předpisy jako při smlouvě směnné (§§ 1048

až 1051 o. o. z.). Zákon rozeznává, byla-li ku odevzdání určité věci stanovena lhůta čili nic.

1. Byla-li stanovena doba, do které kupní předmět má se odevzdati, vzchází otázka, který ze smluvníků ponese škodu, která koupenou věc stihne v době od uzavření smlouvy až do odevzdání, a kterému případnou užítky z koupené věci za dobu tu.

a) Ohledně nebezpečí platí dle § 1048 o. o. z., že smlouva pokládá se za neuzařenou, pakli v umluvené době ku odevzdání určitá koupená věc byla vyňata z právního obchodu aneb byla-li náhodou zcela nebo přes polovici ceny zničena. Byla-li věc vyňata z právního obchodu, stává se plnění nemožným (§ 880 o. o. z.) a prodatel povinnen jest vrátiti kupujícímu kupní cenu snad již zcela neb z části zapravenou (§ 1447 o. o. z.). Byl-li před odevzdáním věci cizozemskému kupci vývoz její zakázán, nezruší se tím smlouva, leč by odevzdání do ciziny bylo podmínkou její platnosti (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 1978). Byla-li věc náhodou zničena, stihá nebezpečí to prodatele, poněvadž jest posud vlastníkem koupené věci (§ 1053 o. o. z.), avšak i zde platí § 1447 o. o. z. ohledně vrácení kupní ceny. Totéž platí dle obdoby § 934 o. o. z. též v tom případě, když koupená věc náhodou přes polovici ceny byla zničena.

Jiná v mezidobí tomto náhodou nastalá zhoršení věci a břemena stihají držitele (prodatele) (§ 1049 o. o. z.), poněvadž jest vždy ještě vlastníkem koupené věci (§§ 1311 a 1053 o. o. z.). Výjimkou, prodávají-li se věci úhrnkem, stihá nebezpečí nahodilé zkázy jednotlivých kusů příjemce (kupujícího), ač nebyl-li celek přes polovinu ceny zhoršen (§ 1049 o. o. z.). Byla-li koupená věc vinou prodatele zcela nebo přes polovici ceny zničena, jest on z toho práv dle §§ 1047 a 1295 o. o. z.; kupující ale může jako při náhodě (conclusionem a minori ad majus) dle § 1048 o. o. z. smlouvu pokládati za neuzavřenou. Nebyla-li odevzdací doba dodržena a byla-li po uplynutí jejím koupená věc zhoršena (§§ 1048 a 1049 o. o. z.), ručí prodatel za následky zaviněného prodlení a též za náhodu, která snad v jeho osobě se přihodila.

b) Co se týká užitků, ustanovuje § 1050 o. o. z., že užítky koupené věci patří až do smluvené doby odevzdací držiteli (prodатели), od této doby pak i s přírůstkem příjemci (kupujícímu), třeba že věc ještě odevzdána nebyla.

2. Nebyla-li doba ku odevzdání určité koupené věci stanovena a nedopustila-li se žádná strana nedopatření, tu vztahují se přepisy o nebezpečí a užitcích (§§ 1048—1050 o. o. z.) na dobu skutečného odevzdání, pokud strany nic jiného neumluly (§ 1051 o. o. z.). V tomto případě může každá strana žádati ihned, bez zbytečného průtahu, za odevzdání (§ 904 o. o. z.), pakli že závazek svůj splnila, aneb hotova jest splniti (§ 1052 o. o. z.). Rozhoduje zde tudíž skutečné odevzdání o přechodu nebezpečí (§ 1049 o. o. z.) a užitků (§ 1050 o. o. z.). Prodátel nemovitosti povinnen jest kupujícímu sjednati skutečnou (fysickou) držbu (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 1629). Doba odevzdání, tudíž též přechodu nebezpečí a užitků (§ 1051 o. o. z.) posuzuje se při předmětech knih pozemkových dle sjednání skutečné držby, nikoli dle knihovního záznamu, poněvadž tu jde pouze o zájmy smluvníků. Dopustil-li se prodátel vinou svojí průtahu, povinnen jest vrátiti užítky od té doby, kdy měl věc ode-

vzdati; byl-li kupující v prodlení, stihá ho nebezpečí nahodilého zhoršení od té doby, kdy měl koupenou věc převzít.

VI. Nebezpečí a užitky tržové ceny.

1. Co se týká nebezpečí dlužno uvést, že úplná neb částečná zkáza věci (§§ 1048 a 1049 o. o. z.) stihá toliko zboží, nikoli též kupní cenu, poněvadž tato obyčejně pozůstává v určité summě peněz. Kdyby před odevzdáním kupní ceny nastala změna mincí, tak že by kupující nemohl platit v minci smlouvené, musel by prodávateli zaplatit v nové minci tolik, kolik by tento byl obdržel, kdyby placení bylo se stalo v minci staré (analogie §§ 988 a 989 o. o. z.). Prodlévá-li kupec s placením, ručí za klesnutí kursu akcií v ceně tržové snad obsažených (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 8861).

2. Pokud jde o užitky, dlužno rozeznávat, byl-li trh uzavřen na úvěr čili nic. Měla-li se kupní cena hned při odevzdání koupené věci zaplatit (§ 1062 o. o. z.), povinnen jest kupující prodávateli platit ode dne odevzdání zákonný 5⁰/₀ úrok (§ 2 zák. ze dne 14. června 1868 č. 62 ř. z.), v čemž právě záleží užitky kupní ceny. Při koupi na úvěr počíná povinnost platit úrok teprve tou dobou, kdy dlužná kupní cena měla býti zapravena, a nebyla-li doba ta stanovena, po nastalém upomenutí prodávatelem (§§ 1333 a 1334 o. o. z.). Bylo-li přislíbeno placení po úplném zužití zboží, míní se tím doba spotřební dle obchodního obyčeje (roz. nejv. s. sb. »Gl. U.« č. 1823).

VII. Všeobecné předpisy.

V § 1066 o. o. vyslovena jest zásada, že ve všech případech týkajících se tržové smlouvy, které nejsou v zákoně výslovně rozhodnuty, užiti dlužno předpisů o smlouvách vůbec a o smlouvě směnné zvláště. Důležité pro smlouvu kupní jest ustanovení (§ 919 o. o. z. o splnění (viz čl. Čas splnění, Místo splnění a Splnění).

VIII. Soudní prodeje.

Též ohledně těchto platí zpravidla předpisy o smlouvách vůbec a o smlouvě směnné a tržové zvláště, pokud obecný obč. zákoník neb soudní řád neobsahuje zvláštní nařízení (§ 1089 o. o. z.). Soudní prodeje provádějí se buď cestou exekuční neb v konkursu aneb v řízení nesporném.

B. Trh v právu obchodním.

I. Trh jako obchod a druhy trhu.

1. Má-li o trhu býti užito předpisů práva obchodního, musí míti právní povahu obchodu, t. j. musí býti smlouvou týkající se obchodu (viz čl. Obchody). Čl. 338 obch. z. ustanovuje výslovně, že předpisů o trhu dlužno užiti též o obchodu, při kterém dodává se určité množství zastupitelných věcí za jistou cenu. Trh a smlouva dodávací nejsou tudíž dvě různé smlouvy, a dodávkový obchod není smlouvou ohledně určitých úkonů za mzdu, jak bylo by možno souditi ze slova »dodavatelé« (Lieferanten) v § 1163 o. o. z. o smlouvání námezdních (viz dodatky, čl. Obchody dodávkové).

2. Rozeznáváme:

- a) trh na zkoušku (čl. 339 obch. z.);
- b) trh dle vzorku (čl. 340 obch. z.) neb
- c) trh ku zkoušce (čl. 341 obch. z.) (viz odst. C, VII.).

3. Dále rozeznáváme:

a) místní trh, když kupec převzítí má koupené zboží v místě uzavřené kupní smlouvy, nebo

b) distanční trh, má-li býti zboží kupci z jiného místa zasláno (čl. 344 obch. z.) (viz čl. Obchod distanční).

II. Předmět trhu a cena trhov.

1. Předmětem trhu jsou věci movité; trhov. smlouvy o věcech nemovitých nejsou nikdy obchody (čl. 275 obch. z.). Čl. 271 č. 1 obch. z. uvádí jako předměty trhu zboží neb jiné movité věci, státní papíry, akcie aneb jiné pro obchod určené cenné papíry. Zbožím rozuměti dlužno ve smyslu čl. 271 č. 1 obch. z. movité věci, které se obvykle v obchodu prodávají. Poněvadž však též jiné věci mohou býti předmětem spekulativního nabývání, byla za slovo zboží přidána slova »nebo jiné movité věci«. Z cenných papírů pro obchod určených, které jako zboží mají svůj zvláštní trh, totiž bursu pro cenné papíry, byly uvedeny příkladem státní papíry a akcie. Ostatně platí i tu §§ 1054, 1065, 1275 a 1276 o. o. z. Poctivý nabyvatel nabude vlastnictví zboží, třeba prodávatel vlastníkem nebyl (§ 367 o. o. z.). K platnosti trhu není také potřebí, aby se prodaný předmět již nalézal ve vlastnictví zcizitele; možná, že ho tento chce teprve později nabýti (čl. 338 obch. z.).

2. Ohledně trhov. ceny platí ustanovení §§ 1054, 1056—1058 o. o. z. Podobně jako § 1058 o. o. z. obsahuje též čl. 353 obch. z. předpis: Je-li ve smlouvě udána za cenu trhov. cena tržní nebo bursovní, rozuměti dlužno v pochybnosti běžnou cenu, jaká platí v čase a v místě splnění aneb v obchodním místě v ohledu tom rozhodném (v jehož obvodu leží místo splnění — prot. str. 1398); není-li cena takové aneb je-li nesprávná, pak rozuměti dlužno prostřední cenu, jaká vyplývá porovnáním kupních smluv v čase a místě splnění uzavřených. Nejen ten, proti němuž se vede důkaz o běžné ceně, může dokázati její nesprávnost a provésti důkaz o prostřední ceně uzavřených smluv, nýbrž též dokazující sám poukázav ku nesprávnosti ceny běžné může ihned přikročiti k důkazu o ceně prostřední. Počítá-li se cena dle váhy zboží, odpočte se váha obalu (tara), ač není-li něco jiného ustanoveno zvláštní úmluvou aneb obyčejem v místě odevzdání panujícím. Má-li se odpočet tento státi dle přesného vyšetření či dle určitého tarifu řídí se úmluvou resp. obyčejem v místě plnění platným, jakož i otázka t. zv. přírůstku totiž přírůstku na váze a t. zv. refakcie totiž náhrady za poškozené nebo pokažené části zboží (čl. 352 obch. z. viz čl. Refakcie). Není-li tu ani úmluvy ani obchodního obyčeje ohledně váhy obalu (tara), dlužno počítati trhov. cenu toliko dle čisté váhy prodaného zboží (netto), tedy po odečtení váhy obalu od váhy hrubé (brutto).

III. Uzavření smlouvy trhov.

Pouhé pozvání ke koupi, které patrně více osobám platí, zvláště sdělení cenníků, skladních seznamů, kusů na zkoušku neb vzorků, jakož i prohlášení, ve kterém zboží, cena aneb množství určité označeno není, nebývají pravou nabídkou ke koupi (čl. 337 obch. z.). Nabídka ke koupi musí se tudíž týkati individuální osoby, totiž přímo toho, s nímž nabízející smlouvu uzavřít chce, a nikoliv neurčitého množství lidí. V jednotlivých případech může však již i pouhá zásilka vzorku a p. pokládána býti za přímou nabídku; neboť bylo výslovně uznáno, že otázku, zdali nabídka

v listě učiněná jest závaznou čili nic, posuzovati dlužno podle ostatního obsahu listu (prot. str. 608). Obsahuje-li nabídka přesné udání druhu, jakosti, množství a ceny zboží, může ten, komu nabídka učiněna oblat (pouhým schválením offertu trh uzavřítí a stává se zavázaným, ač nedodal-li výslovně doložku »bez závazku« aneb »není-li zboží posud zadáno«, a p. Zásilky vzorků s tím vyjádřením, že adresát může do 7 měsíců zboží za udané ceny přijati, nejsou závaznými offertami, poněvadž zde není udáno množství (roz. nejv. s. sb. »A. a C.« č. 172).

IV. Splnění trhov^é smlouvy (viz čl. Místo splnění, Čas splnění a Splnění).

1. Zdali jest prodatel sám povinnen zboží pojistiti, vysvítá z jednotlivého případu (motivy k prus. osnově str. 138). Co se týká závazku prodatele ohledně nebezpečí zkázy nebo zhoršení prodaného zboží v době až do smlouveného času k odevzdání aneb až do skutečného dodání zboží platí §§ 1048, 1049, 1051, 1064 a 1295 o. o. z.

2. Pokud není místním obyčejem neb zvláštní úmluvou ničeho jiného stanoveno, nese prodatel útraty spojené s dodáním, zvláště útraty měření a vážení (čl. 351 obch. z.), jakož i útraty balení, jehož za účelem dodání jest potřebí.

3. Přijetí trhov^{ého} předmětu: Kupující povinnen jest zboží přijati, pakli ono odpovídá smlouvě aneb, nebylo-li ničeho smlouveno, vyhovuje-li zákonným předpisům (čl. 335 obch. z.). Přijetí musí se státi ihned, nebylo-li ničeho jiného stanoveno, aneb nežádá-li toho místní obyčej neb okolnosti (čl. 346 obch. z.). Nebylo-li ve smlouvě o povaze a jakosti zboží ničeho stanoveno, má se dle čl. 335 obch. z. plniti zboží prostřední povahy a jakosti. Druhý odstavec čl. 846 obch. z. srovnává se s čl. 326 obch. z., dle kterého, nebyl-li ve smlouvě čas splnění závazku ustanoven, může se plnění žádati a státi v každé době, pokud zvláštní okolnosti aneb obchodní zvyklost jinak nestanoví. »Přijetí«, »přijímání« znamená dle čl. 346 obch. z. přijati zboží odevzdané, nikoli pouhé odebrání neb odnesení zboží.

4. Útraty odebrání zboží nese kupující, není-li místním obyčejem nebo zvláštní úmluvou nic jiného stanoveno (čl. 351 obch. z.).

5. Placení trhov^é ceny za zboží: Trhov^á cena plniti se má při odevzdání zboží (srovn. též § 1062 o. o. z.) tedy z ruky do ruky, pokud není ničeho jiného podmíněno zvláštní povahou obchodu neb úmluvou neb obchodní zvyklostí. Ostatně platí ustanovení čl. 325 obch. z. též ohledně tohoto placení (čl. 342 obch. z.). Při výplatě peněz, nikoli též při výplatě papírů rubopisem převoditelných aneb majiteli svědčících, povinnen jest dlužník, nevysvítá-li nic jiného ze smlouvy neb z povahy obchodu aneb z úmyslu stran, na své nebezpečí a útraty věřiteli platiti v tom místě, kde tento v době vzniku pohledávky měl svůj obchodní závod aneb své bydliště.

V. Nesplnění závazků v^zcházejících ze smluv trhov^{ých}.

1. Neodevzdá-li prodatel zboží v čas (viz čl. Mora a Obchod fixní) a chce-li kupující z prodlení prodatelova sobě činiti nároky, může v případech čl. 357 obch. z. prodlení toto na útraty prodatele veřejnou listinou (protestem) zjistiti (čl. 358 obch. z.). Pakli v případech čl. 355 a 357 obch. z. vysvítá z okolností, zvláště z povahy smlouvy, z úmyslu stran aneb z povahy dlužného předmětu, že plnění smlouvy na obou stranách

lze dělití, může kupující od smlouvy odstoupiti jen pokud jde o část smlouvy prodátelem posud nesplněnou (čl. 359 obch. z.). Neboť smlouva jest zde sloučením více smluv neb závazků spolu nesouvislých (prot. str. 596, 607, 1403). Není-li však smlouva dělitelná, nelze částečné plnění vzájemně odpočísti.

2. Prodlévá-li kupující zboží přijati (třeba byl trhovou cenu zaplatil), může je prodátel i dále ještě uschovati a kupce vyzvati, aby zboží přijal; avšak neručí více jako dle čl. 343 odst. 1 obch. z. péčí řádného obchodníka, nýbrž toliko dle všeobecných právních zásad (prot. str. 621 a 622; mot. k prus. osnově str. 138). Nechce-li však prodátel dále za zboží odpovědným býti a vůbec nechce-li je dále schovávatí, může dvojího prostředku užiti.

a) Prodátel může zboží na nebezpečí a útraty kupujícího složití ve veřejném skladišti neb u třetí osoby (srov. též § 1425 o. o. z.).

b) Prodátel může též, když byl prve kupujícího varoval, zboží veřejně prodati aneb, má-li zboží cenu bursovní neb tržní, smí je též prostřednictvím obchodního dohodce neb úředníka dražebního za běžnou cenu prodati. Podléhá-li zboží zkáze a je-li nebezpečí v prodlení, není třeba předběžné výstrahy (čl. 343 odst. 2 obch. z.). O vykonaném prodeji má prodátel kupujícího, pokud možno, ihned zpravití; opomene-li toho, jest povinen k náhradě škody (čl. 343 odst. 3 obch. z.). Bylo-li zboží prodáno na účet kupujícího, patří jemu přebytek kupní ceny, poněvadž prodej stal se na jeho účet; on však musí též naopak nastalý schodek zapravití. Pokud jde o veřejný prodej, musí se dokázati, že zboží podléhá zkáze a že jest nebezpečí v prodlení (roz. nejv. s. sb. »A. a Cl.« č. 164). Též zde může prodátel prodlení kupujícího protestem zjistiti (čl. 358 obch. z.). Také zde platí ustanovení o dělitelnosti plnění (čl. 359 obch. z.).

3. Prodlévá-li kupující s placením trhové ceny a bylo-li již zboží odevzdáno, jest to koupě na úvěr (§ 1063 o. o. z.). Prodátel nemůže více zboží zpět žádati, nýbrž toliko náhradu škody pro opožděné placení, jmenovitě 60/0 úrok z prodlení (čl. 287 obch. z.). Nebylo-li však zboží ještě odevzdáno a kupující jest s placením ceny trhové v prodlení, může prodátel užiti trojího prostředku čl. 354 obch. z.

VI. Následky vadnosti trhového předmětu.

Pokud kupující oprávněn jest pro vadnost plněného zboží přijetí odepřiti, uvedeno bylo dílem v odst. IV., dílem obsaženo jest v čl. »Obchod distanční«. Čl. 349 obch. z. pojednává o lhůtách k oznámení vad plněného zboží, ať jde o místní neb o zboží zasílané. Pravidlem jest, že nedostatek zákonné nebo smluvené vlastnosti zboží nemůže býti kupujícím k platnosti přiveden, byl-li seznán teprve po uplynutí šesti měsíců ode dne dodání zboží kupujícímu (čl. 349 odst. 1 obch. z.). Ustanovení toto týká se jak žaloby, tak i námitky. V případě podvodu nemůže prodátel užiti ustanovení čl. 347 a 349 obch. z. (čl. 350 obch. z.). Podvod může toliko dle trestního práva býti posuzován (roz. nejv. s. sb. »A. a Cl.« č. 138). Promlčení žaloby ze správy pro vady zboží počíná ode dne odevzdání zboží (roz. nejv. s. sb. »A. a Cl.« č. 198). K ustanovením čl. 347 a 349 obch. z. nemůže se prodátel též tehdy odvolávatí, pakli prominul kupujícímu povinnost zboží ohledati (prot. str. 666). Nezměněny zůstávají zvláštní zákony neb obchodní zvyklosti, kterými stanovena jest kratší lhůta ohledně určitých druhů věcí (ku př. ohledně dobytka) (čl. 349 odst. 4

obch. z.). Bylo-li ručení prodatele úmluvou stanoveno na delší než kratší lhůtu, platí tato lhůta (čl. 349 odst. 5 obch. z.). Toto ustanovení odpovídá zásadě § 1502 o. o. z., dle kterého nelze stanovit delší lhůtu pro mlčení, než jaká zákonem jest předepsána.

C. VII. Zvláštní druhy trhu.

1. Trh na ukázkou nebo na zkoušku jest trh uzavřený podmínkou, že kupující zboží si prohlédne a zkusí. V pochybnosti jest podmínka tato odkládací (čl. 339 odst. 1 obch. z.). Výslovnou úmluvou stran může však podmínka tato býti připojena též jako rozvazovací, tak že trh může býti opět zrušen, bylo-li po provedené zkoušce zboží odmítnuto. Tím rozhodnuta jest též otázka, kdo nese nebezpečí zboží v době od uzavření trhu až ku schválení neb odmítnutí zboží (prot. str. 611). Při trhu na zkoušku platí zásada, že kupující před schválením není smlouvou vázán (čl. 339 odst. 2 obch. z.), kdežto naopak prodatel jest ihned vázán a závazek jeho pomíjí teprve tím, že kupující zboží zamítl. Nezáleží na tom, bylo-li při trhu na zkoušku kupujícímu zboží již odevzdáno, významu to má jen v případě mlčení kupujícího po uplynutí doby ku zkoušce stanovené (čl. 339 odst. 4). Rovněž nerozhoduje, zda-li kupní cena byla zaplacená čili nic. Dle o. o. z. nepřechází při trhu na zkoušku před zaplacením ceny tržové předmět trhu do vlastnictví kupujícího; v době zkušební pokládá se kupující toliko za vypůjčitele, po uplynutí této doby jest však trh bezvýminečně uzavřen a kupující stává se vlastníkem koupené věci (§ 1080 o. o. z.). Pakliže kupující zaplatil za přijatou věc cenu tržovou, nabývá ihned vlastnictví; může však před uplynutím doby zkušební od trhu odstoupiti (§ 1081 o. o. z.). Nebyla-li úmluvou zkušební doba stanovena, počítají se při věcech movitých tři dny, při nemovitých však celý rok (§ 1082 o. o. z.). Prodátel přestává býti zavázaným z trhu, pakli

a) se kupec nevyjádří v době stanovené zvykem nebo úmluvou (čl. 339 odst. 2 obch. z.), aneb

b) nebyla-li doba stanovena a neplatí-li též obyčej v příčině té, když prodátel kupujícího v přiměřené době ku projevu vyzval, a tento se ihned nevyjádří (čl. 339 odst. 3 obch. z.). Zůstalo-li zboží u prodatele, sluší pokládati mlčení kupujícího v době svrchu vytčené za odmítnutí zboží, které kupující není povinen odůvodniti. Bylo-li však zboží na zkoušku prodané kupujícímu ku prohlédnutí odevzdáno, pak sluší mlčení toto pokládati za schválení zboží (čl. 339 odst. 4 obch. z.). Trh na ukázkou neb na zkoušku předpokládá, že zboží bylo prohlédnuto a prozkoumáno (čl. 339, 347 obch. z., rozh. nejv. s. sb. »A. a Cl.« č. 1614). Bylo-li zboží na zkoušku koupené posláno z jiného místa, nepozbývá kupující prohlášením, že zboží přijímá, nároků, které mu přísluší dle čl. 348 obch. z. ohledně později objevených skrytých vad. Musí však jakmile vady ty seznal, ihned o tom prodávateli oznámení učiniti, jinak slušelo by za to míti, že zboží schvaluje (čl. 347 odst. 4 obch. z.).

2. Trh dle zkoušky neb vzorku jest bezvýminečný trh, při němž se prodátel zavázal, že zboží odpovídá zkoušce nebo vzorku (čl. 340 obch. z.). Nemá-li zboží tuto vlastnost, zruší se trh, ne proto, že nenastala podmínka, nýbrž že prodátel náležitě neplnil, tak že kupující může z tohoto důvodu přijetí odepřít (čl. 346 obch. z.). Okolnost ta, že zboží neodpovídá zkoušce, musí dokázati kupec, jenž to namítá (roz. nejv. s. sb.

»A. a Cl.« č. 414). Při prodeji dle zkoušky musí prodávatel náležitost zboží dokázati (roz. nejv. s. sb. »A. a Cl.« č. 1607). Předpisy čl. 347 obch. z. platí též o trhu dle zkoušky, pokud jde o později objevené vady zaslání zboží, které při řádném ohledání zboží nebyly seznány (čl. 347 odst. 4 obch. z.).

3. Trh ku zkoušce jest bezvýmínečný trh s tím dodatkem učiněný, že trh děje se jen »ku zkoušce«, aniž by dodatek tento měl právního významu. Objednání zboží ku zkoušce bez úmluvy ceny a množství jest nezávazným. Zaslal-li objednatel zboží ihned zpět, není povinen platiti (roz. nejv. s. sb. »A. a Cl.« č. 166).

4. Koupě naděje a koupě věci budoucí.

Koupě naděje jest koupě předmětu ve své existenci nejistého za cenu všeobecně stanovenou (jak věc stojí a leží). Při koupi věci budoucí uzavírá se trh pod podmínkou existence věci o určitém množství jejím za určitou cenu. Při koupi naděje vzejde smlouva i tenkrát, když koupená věc nevznikne, při »koupi věci budoucí« jest existence věci podmínkou smlouvy, trh nepozůstává, nebude-li předmět vyroben. Risiko kvality nese kupce.

Příklad koupě první: koupě všeho toho, co rybář určitého dne vyloví; druhá koupě: koupě 10 kusů ryb, jež rybář jistého dne vyloví, kus za určitou cenu. § 1235 o. o. z. nazývá koupi věci budoucí řádnou smlouvou trhovou a uznává tedy toliko koupi naděje za smlouvu odvážnou, kdežto Krainz (System des allgem. Privatrechtes § 366), obě tyto smlouvy za odvážné prohlašuje. Koupě naděje jest: koupě kuxu (§ 1277 o. o. z.), koupě dědictví nastoupeného neb alespoň již napadlého, nebyla-li uzavřena na základě inventáře (§ 1278 o. o. z.), (Viz »Prodej dědictví«.)

5. Trh s výhradou práva předkupního. Viz čl. Právo předkupní.

6. Trh s výhradou práva koupě zpátečné a prodeje zpátečného. Viz čl.: Právo koupě zpátečné a prodeje zpátečného.

7. Trh s výhradou lepšího kupce. Viz čl. Addictio in diem. D. Poplatky.

Pro tržové smlouvy platí dle pol. s. 65 popl. z. tyto předpisy:

I. Smluvní listina kolkuje se:

1. při věcech movitých dle hodnoty a stupnice III.;
2. při věcech nemovitých kolkem 50 kr. na každém archu.

II. Právní jednání podléhá v případě I. ad 1 bezprostřednímu poplatku $3\frac{1}{2}\%$ (viz čl. Poplatky z převodů majetkových). Za hodnotu pokládá se tržová cena, t. j. hotově vyplacená suma i s vedlejšími závazky, tudíž pokud lpí na věci passiva, také tato kupujícím převzatá passiva (§ 50 popl. z.). Trhy na zkoušku nebo prodeje s výhradou lepšího kupce pokládají se ohledně povinnosti poplatkové za nepodmíněné tržové smlouvy. Postoupení kupního práva k věci nemovité pokládá se za převod nemovité věci samé. Těmž poplatku dle různosti předmětu podrobeny jsou koupě a prodeje ve veřejné dražbě (viz p. s. 108 poznámka 1, 2. 3 a 4 k p. s. 65 popl. z.).

Trhy.

I. Pojem a význam.

Trhy jsou zařízení, při nichž v určitý čas a na určitém místě živnostníci zpravidla v ambulančních boudách své zboží a výrobky prodávají;